

Captiva Island van Monika Lo Cascio

in de Agenda 1988, uitgegeven door Federatie der Kledingnijverheid.

Presentatie door Ward Ruyslinck, 1987

Ik heb de indruk dat men zich ook in de nuchtere jaren tachtig, het tijdperk van de informatica en de ontmythologisering, dichters of dichtersessen maar al te graag blijft voorstellen als zonderlingen, onaangepasten, gefrustreerde of wereldvreemde dromers die op een caféterrasje met een ijle blik de mysteries van het bestaan zitten te doorgronden en op een bierviltje de inspiratie van het ogenblik noteren. Ik heb de eer tamelijk veel dichters en dichtersessen van nabij te kennen, maar eerlijkheidshalve moet ik constateren dat weinig of geen van deze menselijke exemplaren aan dit romantische beeld beantwoorden. Wanneer ze met een ijle blik voor zich uit zitten te staren betekent dit meestal dat ze 'm behoorlijk omhebben en wanneer je ze iets op een viltje ziet noteren is de veronderstelling gewettigd dat ze hun honorarium voor 63 verkochte bundels zitten te berekenen. De meesten van hen hebben overigens een onromantisch beroep en laten zich alleen maar in hun zeldzame vrije uren door de muze knuffelen, niet op een caféterras, maar in een knus flatje waar de schemerlamp tot twee uur 's nachts blijft branden. Het is misschien voor velen ontgoochelend te moeten vaststellen dat belangrijke, hooggeprezen Vlaamse dichters hun brood verdienen als copywriter, personeelsdirecteur bij een farmaceutisch bedrijf, televisieproducer, advocaat, journalist, ambtenaar en leraar, maar bij nader toezien blijkt hun poëzie een bevrijdende, antidotale functie te vervullen en zelfs de kiemen te bevatten van een innerlijke revolutie tegen de nuchtere, eentonige, zenuwslopende werkelijkheid waaraan zij zich overdag om den brode moeten onderwerpen. Hun dichterschap verschaft hun als het ware de gelegenheid om gedurende enkele uren die vaak teleurstellende en vernederende realiteit te ontvluchten en hun verdrongen menselijke verlangens, hun onvervulde behoefte aan geluk en hun frustraties te luchten, 'far from the madding crowd'.

Uit deze polarisatie, uit dit voortdurende spanningsveld tussen twee verschillende ervaringswerelden, de uiterlijke en de innerlijke – of zo men wil : de professionele en de intieme – ontstaat vaak een hybridische poëzie met speelse en ironische accenten, een poëzie die met de werkelijkheid schijnt te flirten, maar die bij nadere beschouwing in de onderliggende gevoelslagen gevoed wordt door het tragische besef van onmacht en onbehagen, door de wanhopige hunkering naar zelfverwezenlijking in de liefde en de maatschappelijke relaties.

Hiermee heb ik, dames en heren, zonder het eigenlijk zelf te willen, de poëzie van Monika Lo Cascio gekarakteriseerd. In haar beroepsleven is Monika Lo Cascio een dynamische zakenvrouw, die een geslaagde carrière heeft opgebouwd in de wereld van de copywriting en de modejournalistiek. Om acht uur 's ochtends verlaat zij iedere dag haar flat – dat veronderstel ik tenminste, want ik heb haar niet laten schaduwen – en om zes of zeven uur 's avonds, weet ik veel hoe laat, keert zij met een agenda vol afspraken en een hoofd vol muizenissen naar haar gezin terug. Je kunt je moeilijk voorstellen dat

zo iemand zich om tien uur, wanneer de kinderen onder zeil zijn gegaan, nog even afzondert om haar zieleroerselen in verzen bloot te leggen. Monika Lo Cascio slaagt er in ieder geval in dit te doen, en de manier waarop zij dat doet laat duidelijk zien hoe zij probeert, vruchteloos overigens, om door haar spel, haar flirt met de werkelijkheid van alledag te ontkomen aan haar vrouwelijke gevoeligheden en haar behoefte aan een vaak onbereikbaar menselijk geluk. Zij strooit de lezer zand in de ogen: ze wil hem doen geloven dat zij de realiteit aankan, dat zij met haar goedgevormde benen stevig op de grond staat, maar dit zelfbedrog weet zij, godzijdank, nooit langer dan een paar versregels vol te houden. Naar het midden of het einde van het gedicht toe zakt zij met een zucht of een kreet uit de banale werkelijkheid weg, in haar eigen besloten wereld van (ik citeer uit haar bundel *Nou ja, liefde*) ‘gekreukte illusies en verfrommelde emoties’.

Dit dualisme, dit heen en weer schommelen tussen realisme en romantiek, tussen afstandelijke waarneming en vervoering, is me ook in haar beide vorige dichtbundels al opgevallen. Het is overigens niet alleen mij opgevallen. Ik herinner me dat de dichter en criticus Guy van Hoof naar aanleiding van haar eerste bundel *Tussen Martini Bianco en Roxy Music* terecht heeft opgemerkt dat zij ‘de werkelijkheid in twijfel trekt om er afstand van te kunnen nemen’.

Ik zou dit met enkele tientallen voorbeelden uit haar werk kunnen illustreren, maar ik zal me beperken tot telkens één voorbeeld uit haar drie, tot dusver verschenen bundels. Uit haar debuutbundel heb ik het gedicht ‘Op de Grote Narkt’ gekozen, waarin zij op een verrassende manier, bijna filmisch, van een long-shot op het realistische decor overgaat op een lyrische close-up:

Op de Grote Markt
krioelen Japanners
en how-do-you-do
amerikanen
met ruitenbroeken
en Duitsers
in Pierre Cardin
die ‘De Gouden Sloep’ overrompelen
en kanten zakdoekjes kopen
met Manneke Pis

Op een terras
in de zon zit jij
en je zegt :
‘Je bent mooi, omdat ...’
zonder je zin
af te maken.

Een ander aardig voorbeeld van de ironische, ludieke manier waarop Monika Lo Cascio de dagelijkse werkelijkheid integreert in haar persoonlijk gevoelsleven vind ik in de bundel *Nou ja, liefde*:

Ik struikel
over
de eenvoudigste woorden
over
de poes die spinnend wacht
en
de zon die weer even schijnt

en zelfs
over jou
als je plotseling
bijna gedachteloos
aan mij denkt

Uit haar laatste cyclus *Captiva Island*, die hier vandaag als een primeur voor *Agenda 1988* wordt voorgesteld, licht ik het volgende gedicht dat op eenzelfde polarisatie-effect tussen het uiterlijke en innerlijke landschap steunt :

De baas
brulde iets
tegen de kelner
en je schrok

Er kwam nacht
in je ogen
onherroepelijk en moerasgroen
en je wereld
werd weer iets kleiner

Weer een centimeter minder
voor mij
Nóg een centimeter minder

Hoe noem je zoiets...
Tederheidsdriet?

Het zal u niet ontgaan, dames en heren, dat bijna al deze gedichten ook een verrassende pointe hebben. In de laatste versregels maakt de dichteres telkens weer een onverwachte, gracieuze pirouette, of een komische schuiver. Daardoor relativeert ze de werkelijkheid én haar eigen gevoelens. Op het laatste moment laat ze haar illusie als een kleurig ballonnetje los, een beetje opzettelijk zou je kunnen denken, als een uitdagend sloteffect – maar nee, ik geloof dat Monika Lo Cascio gewoon aan een oeroud instinct gehoorzaamt, dat haar influistert wat ons allemaal op rijpere leeftijd wordt ingefluisterd: namelijk dat je illusies tijdig moet kunnen loslaten als je niet doodongelukkig wil worden.

Geachte toehoorders, de poëzie van Monika Lo Cascio vertoont nog heel wat andere facetten die aandacht verdienen, maar er is mij helaas een beperkte spreektijd opgelegd en ik zal het dus kort maken. Ik zou u alleen nog even attent willen maken op de briljante Franse vertaling van *Captiva Island*, die samen met de oorspronkelijke gedichten in *Agenda* werd afgedrukt. Die vertaling is van de hand van Xavier Hanotte, een van de zeldzame ‘traduttori’ die geen ‘traditore’ is. Ik heb de heer Hanotte anderhalf

jaar geleden al leren waarderen als vertaler van een van mijn romans, maar nu heeft hij toch wel een indrukwekkende krachttoer verricht : sommige van de door hem vertaalde gedichten hebben zo'n natuurlijke intonatie en zijn zo expressief, dat het lijkt alsof ze oorspronkelijk in het Frans werden geschreven. Dat heeft Monika Lo Cascio zelf, verbaasd en verrukt, moeten constateren.

Een compliment dus voor de vertaler, maar ook een compliment voor de Belgische Federatie der Kledingnijverheid, die dit initiatief heeft gesponsord. De Federatie (wie dit ook mag zijn) heeft kennelijk begrepen dat het toilet en de poëzie alvast drie dingen met elkaar gemeen hebben : de stijl, de verbeeldingskracht en de mode. Het was trouwens een van de grootste dichters en dramaturgen aller tijden, namelijk Shakespeare, die een van de merkwaardigste en onsterfelijkste uitspraken over de kleding als expressie van de individuele persoonlijkheid heeft gedaan : 'the apparel oft proclaims the man' – wat vrij vertaald neerkomt op het bekende gezegde 'aan de kleren kent men vaak de man'. En wanneer men in een van de vroegere gedichten van Monika Lo Cascio leest 'ik brei mezelf een maliënkolder van angora', dan ligt de conclusie voor de hand : aan deze kleren kent men de vrouw, de gevoelige, kwetsbare, msar ook modebewuste, elegante vrouw die Monika Lo Cascio is.